

Colofon

Deze brochure bevat de samenvatting van de resultaten van het onderzoek 'Ruimte voor Greenports'. Het belang van de Greenports, de knelpunten in de ontwikkeling van de Greenports en de effecten van investeringen in herstructurering in de Greenports zijn beschreven. Het project is in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit uitgevoerd.

Auteurs

Olaf Hietbrink
Marc Ruijs
Arno van der Vlist

Redactie

Jan van Staalduinen

Drukwerkcoördinatie

Wageningen UR, Communication Services

Foto's

Fotostudio G.J. Vlekke ,Fred Geers (Praktijkonderzoek Plant & Omgeving), Gemeente Boskoop, Anita v.d. Knijff en Ruud van Uffelen (LEI),

Vormgeving

Marjolein de Vette/Graphic Design, Wageningen

Drukwerk

DelthaHage BV, Den Haag

Voor meer informatie over deze brochure kunt u contact opnemen met:

Olaf Hietbrink, e-mail: olaf.hietbrink@wur.nl,
tel.: 070-3358201;

Marc Ruijs, e-mail: marc.ruijs@wur.nl,
tel.: 070-33588398

De brochure is tevens te downloaden via de website van het LEI:
www.lei.wur.nl

Ruimte voor Greenports

een kwalitatieve studie naar de maatschappelijke effecten van infrastructurele en milieutechnische maatregelen in de Greenports

Ruimte voor Greenports

Volgens de Nota Ruimte moet het rijksbeleid inzake Greenports zich vooral richten op bereikbaarheid en herstructurering in relatie tot doelstellingen op de gebieden milieu (emissies), water (kwaliteit en berging) en energie (besparing en verduurzaming). Om de vitaliteit (herstructurering) van Greenports actief te ondersteunen heeft het Ministerie van LNV een FES-claim ingediend. Het wil de extra financiële middelen inzetten voor verbetering van de bereikbaarheid en de herstructurering in relatie tot de in de Nota Ruimte genoemde doelstellingen inzake milieu, water en energie. De studie 'Ruimte voor Greenports' is de eerste aanzet voor een maatschappelijke kosten/batenanalyse. Hierin wordt – in overwegend kwalitatieve termen – geschat wat het belang is van de Greenports, welke knelpunten de herstructurering van de verschillende Greenports belemmeren en welke maatschappelijke effecten te verwachten zijn van ongewijzigd beleid c.q. actievere ondersteuning met behulp van FES-gelden.

De Nota Ruimte en Greenports

De land- en tuinbouw maakt als economische sector en als gebruiker van de ruimte onderdeel uit van de Nota Ruimte, waarin de Nederlandse overheid haar visie, doelstellingen en beleidsopgaven verwoordt inzake de ruimtelijke ontwikkeling. In de Nota Ruimte is er bijzondere aandacht voor de vijf tuinbouwgebieden die zich kenmerken door een sterke ruimtelijke concentratie van toelevering, productie en afzet. Deze zogenaamde Greenports zijn: Greenport Aalsmeer (glastuinbouw), Greenport Westland/Oostland (glastuinbouw), Greenport Venlo (glastuinbouw en boomkwekerij), Greenport Boskoop (boomkwekerij) en Greenport Bollenstreek (bloembollen). Alle Greenports liggen in economische kerngebieden en maken derhalve deel uit van de ruimtelijke hoofdstructuur; alleen Greenport Venlo ligt buiten de Randstad.

Kenmerken van Greenports in de Nota Ruimte

- concentratie van activiteiten in toelevering, dienstverlening, primaire productie, de handel en de distributie in glastuinbouw, bloembollen en boomkwekerij;
- basis van kennisintensieve agribusiness;
- bevat zowel een rode als een groene functie;
- functies en schakels tussen ketens zijn op elkaar afgestemd en van elkaar afhankelijk;
- intensief en doordacht ruimtegebruik;
- gebruik maken van elkaars reststoffen;
- nabijheid van Mainports.

De Nota Ruimte is mede geënt op de rijksdoelstelling om de internationale concurrentiepositie van Nederland verbeteren. Dit vereist versterking van de economie, van de kracht en dynamiek van steden en van de vitaliteit van het platteland. De nota stelt dat economische kerngebieden zelf in hun ruimtevrage moeten voorzien. Dit maakt herstructurering en reconstructie van verschillende functies noodzakelijk. De vele concurrerende ruimteclaims binnen de kerngebieden bemoeilijken het oplossen van bestaande knelpunten. Het herverdelen van de verschillende functies over de beschikbare ruimte verloopt om tal van redenen moeizaam en kost veel tijd en geld. Zo weten lokale overheden private partijen onvoldoende tot grootschalige clustering van tuinbouwactiviteiten brengen, leidt het lokale ruimtelijke orderingsbeleid vaak tot versnippering van functies en is het lokale beleidsinstrumentarium ontoereikend gebleken om adequaat uitvoering te geven aan het nationale ruimtelijk beleid.

Het belang van de Greenports

De Nederlandse tuinbouwsector staat wereldwijd in hoog aanzien, is mondiale marktleider op het gebied van sierteelt (onder glas en bollen) en een belangrijke speler voor Europa op het gebied van glasgroenten en vormt een belangrijke pijler van de Nederlandse economie. De sector biedt direct en indirect veel werkgelegenheid en toegevoegde waarde en genereert ieder jaar een aanzienlijk overschot op de handelsbalans. Dit is voor een belangrijk deel te danken aan de concentratie van toelevering, import, productie en afzet in de vijf Greenports. Dankzij hun aanwezigheid en hun verbondenheid met de Mainports Rotterdam en Schiphol – noodzakelijk voor een vlotte in- en uitvoer van versproducten vanuit en naar vele bestemmingen – kan de tuinbouw in tal van regionale satellietlocaties floreren. Ook hier is sprake van een wederkerige relatie, tuinbouwconcentraties buiten de Greenports leveren aan, maar zijn voor hun toelevering, verwerking en afzet weer afhankelijk van de Greenports. Omgekeerd ontlent de Mainports een deel van hun kracht en betekenis aan de Greenports en hun achterland. Het maatschappelijke belang van de Greenports is dermate groot, dat de overheid een gezonde ontwikkeling van de tuinbouwsector, in het bijzonder van de Greenports, met kracht wil bevorderen.

Greenports en herstructurering

Ruimtelijke aspecten

Herstructurering van de Greenports biedt ruimte aan andere functies (woningbouw, recreatie, waterberging) en creëert nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden voor het tuinbouwcluster, waardoor het tegemoet kan komen aan regionale en landelijke doelstellingen inzake milieu, water en energie. Enkele kenmerken van de herstructurering zijn: schaalvergroting, verplaatsing van (productie)bedrijven naar concentratiegebieden elders, verbetering van de infrastructuur (wegen, water en energie), verhogen van de ruimtelijke kwaliteit en revitalisering van bedrijventerreinen.

Om de herstructurering van de glastuinbouw te bevorderen heeft de overheid in 2000 tien ontwikkelingsgebieden aangewezen, die overwegend buiten de Greenports liggen. Deze gebieden zijn bestemd voor bedrijven die de Greenports moeten of willen verlaten en voor bedrijven die zich om andere redenen, zoals bundeling van verspreid liggend glas, moeten hervestigen. Provincies kunnen overigens ook elders concentratiegebieden ontwikkelen als zij daar goede argumenten voor aandragen. De ontwikkeling van de gebieden verloopt trager dan verwacht. Daaraan liggen bestuurlijke oorzaken, een matige interesse van telers om zich elders te vestigen en de beperkte investeringsruimte door matige rentabiliteit ten grondslag. Dit vertraagt de herstructurering van de Greenports en daarmee de realisatie van de doelstellingen inzake milieu, water en energie.

Milieuaspecten (energie, gewasbescherming en meststoffen)

De (glas)tuinbouw is al jaren bezig om het verbruik van energie en gewasbeschermingsmiddelen te verlagen en de uitstoot van CO₂ en meststoffen naar de omgeving te beperken. In het Convenant Glastuinbouw en Milieu en in het Besluit Glastuinbouw zijn doelstellingen vastgelegd voor verbetering van de energie-efficiency, het gebruik van duurzame energie en de uitstoot van CO₂ en is de verplichting opgenomen dat telers hun energie-verbruik registreren. Op de meeste terreinen is veel vooruitgang geboekt met name door de toepassing van bestaande technieken op het gebied van energiebesparing. Gelet op de hoge olieprijs en de doelstellingen staat de glastuinbouw voor een belangrijke transitie.

Om het energieverbruik terug te brengen zijn drie wegen mogelijk:

Optie

1. Teelt- en besparingstechnieken op bedrijfsniveau (vernieuwing kassen, temperatuurintegratie, warmte-opslag tanks, schermen)
2. Besparingstechnieken op clusterniveau (WK installaties, bio-energie, uitwisseling energiestromen, CO₂ voorziening van derden)
3. Nieuwe technieken, gesloten kas, energieleverende kas, aardwarmte

Waar

Op de bedrijven zelf

Tussen bedrijven in clusterverband

Bedrijven in clusters en gebieden (met andere functies)

Nodig voor

Deels bestaande bedrijven, maar beter nieuwbouw, schaalvergroting en modernisering

Herstructurering, inrichting nieuwe gebieden, afstemming tussen bedrijven, aanleggen energie-infrastructuur (bijv. CO₂ leidingen)

Herstructurering, inrichting nieuwe gebieden, afstemming tussen bedrijven, aanleggen energie-infrastructuur (bijv. CO₂ leidingen), energiewebs met andere functies

Door de liberalisering van de energiemarkt kan de tuinbouw echter minder gebruik maken van restwarmte en warmte afkomstig van warmte/krachtinstallaties van energiebedrijven. Hierdoor is het gebruik van aardgas de laatste jaren licht toegenomen. De CO₂-uitstoot bevindt zich onder de emissieruimte, maar het gebruik van duurzame energie ligt nog ruim onder de voor 2010 beoogde 4%.

Vanwege de hoge energieprijzen zal de penetratiegraad van energieschermen en warmteopslag tanks nog met 10 tot 20 procent kunnen stijgen. Modernisering van het kassenbestand heeft eveneens een gunstig effect op de energie-efficiency (= optie 1)

In de glastuinbouw is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ten opzichte van de periode 1984 t/m 1988 sterk teruggedrongen tot 17,1 kg actieve stof per ha in 2004 (over alle glasteelten). Daarmee werd al ruimschoots voldaan aan de GLAMI-doelstelling voor 2010. Voor glasgroenten bedraagt de doelstelling 16,5 kg a.s./ha, voor de sierteelt onder glas 31,4 kg a.s./ha. Daarnaast is het toegestane pakket gewasbeschermingsmiddelen minder milieubelastend.

Om de emissie van meststoffen naar bodem, oppervlakte- en grondwater te beperken zijn doelstellingen en maatregelen opgenomen in het GLAMI convenant om het verbruik van stikstof en fosfor fors te reduceren. Of dit een geschikte indicator is valt te betwijfelen. Hoewel het verbruik van meststoffen de laatste jaren licht is toegenomen, worden gietwater en meststoffen in

het gros van de glasteelten gerecicleerd en hergebruikt. De uitstoot naar de omgeving bedraagt nog maar een fractie ten opzichte van het referentiejaar 1980. Om die reden wordt onderzoek gedaan naar een betere indicator. De recente toename van het verbruik wordt waarschijnlijk verklaard door de verdere intensivering van de teelt en verlenging van de teeltduur, mede door het toenemende gebruik van groeilicht.

Knelpunten milieu

Voor verdere besparing en verduurzaming van het energieverbruik is de glastuinbouw afhankelijk van nieuwe ontwikkelingen, zoals de (semi-) gesloten kas, de energieneutrale kas, de kas als energiebron en aardwarmte. Hiermee moet nog veel kennis en praktijkervaring worden opgebouwd en verspreid, mede omdat er in deze kassen andere teeltregimes vereisen. Onderzoeks- en demonstratieprojecten kunnen de kennisopbouw en implementatie versnellen. Investerings in nieuwe en (semi-) gesloten kassen zijn sterk gekoppeld aan de gerealiseerde bedrijfsresultaten. Door de sterk gestegen energieprijzen zullen die nog geruime tijd onder druk staan. De nieuwe technologie is weliswaar erg kostbaar, maar kan energiebesparingen opleveren van 15 tot (op langere termijn) 100 procent. Het investeringstempo in nieuwe kassen en technologie hangt uiteraard nauw samen met de herstructurering van de Greenports en de ontwikkeling van nieuwe vestigingsgebieden. Eerder is al geconstateerd dat deze traag verlopen.

Greenports en infrastructuur

De verzameling (incl. importstromen), verwerking en afzet van tuinbouwproducten is vanuit het oogpunt van doorlooptijden en kwaliteitsbehoud gebaat bij een goede logistiek in de keten en hoogwaardige infrastructuur voor verschillende vervoersmodaliteiten. De Greenports spelen hierbij een cruciale rol.

Fysieke productstromen

Zo'n 75% van de glasgroenten en bijna 90% van de snijbloemen en kamerplanten worden afgezet via de Greenports Westland/Oostland, Aalsmeer en Venlo, waar vrijwel alle grote veilingen en handelshuizen voor deze productgroepen gevestigd zijn. Dit geldt ook voor de aanzienlijke volumes groenten, (exotisch) fruit en snijbloemen die via de Mainports Rotterdam en Schiphol worden geïmporteerd. Een groot deel hiervan vindt, samen met lokaal geteelde producten, via de Greenports zijn weg naar afnemers in binnen- en buitenland.

De bloembollenteelt is geconcentreerd in Greenport Bollenstreek en de regionale productiegebieden Noordelijk Zandgebied (tussen Alkmaar en Den Helder), West-Friesland en Flevoland. Een kwart van de productie is bestemd voor de binnenlandse broeierij, driekwart gaat naar broeierij en droogverkoop in het buitenland. Van de export, die zo'n zeven miljard bollen omvat en een waarde omvat van 610 miljoen euro, verloopt 90 procent via de Bollenstreek.

De boomkwekerijhandel loopt voor circa eenderde via de Greenport Boskoop. Dit betreft hoofdzakelijk lokaal geteeld product. Van oudsher zetten de meeste (handels)kwekerijen hun producten rechtstreeks af. De laatste jaren groeit het aandeel van vaste planten dat via de bloemveilingen Aalsmeer en FloraHolland wordt afgezet. Deze producten vormen een welkome verbreding van het assortiment van de daar gevestigde groothandel.

Greenports en Mainports

Voor de afzet van tuinbouwproducten is wegtransport veruit de belangrijkste modaliteit. Desondanks is de koppeling van de Greenports met de Mainports van strategisch belang. De Rotterdamse haven en luchthaven Schiphol bieden zee- en luchtverbindingen waarmee wereldmarkten worden ontsloten voor import, export en toelevering en beschikken over multimodale landzijdige verbindingen, die voor de Greenports minstens zo belangrijk zijn.

Zo beschikt Rotterdam over een uniek netwerk van spoorwegen, binnenvaart, wegvervoer, shortsea verbindingen en ferry's voor in- en uitvoer van versproducten.

Schiphol – de derde vrachtluchthaven van Europa – biedt aansluiting op een wereldwijd netwerk van mainports en feeder-netwerken en biedt aansluiting op een uitgebreid netwerk voor wegtransport. Luchthaven én Greenports hebben beiden belang bij een hoogwaardig (snel, stipt, frequent) netwerk van spoorverbindingen, waaronder HSL Freight.

De relevantie van de netwerken van de Mainports verschilt per productgroep en per Greenport. Luchtverbindingen en spoornetwerken zijn vooral van belang voor de sierteelt. Vervoer over water is interessant voor deelsegmenten van de voedings-tuinbouw en bollen. Wegvervoer is en blijft echter veruit de belangrijkste vervoersmodaliteit voor alle tuinbouwproducten.

Huidige logistieke knelpunten

Het transport van tuinbouwproducten verloopt voor 95 procent over de weg, inclusief het vervoer naar havens en luchthavens. Hierbij is op alle niveaus – snelwegen, provinciale wegen en lokale wegen – sprake van toenemende congestie. Greenports ondervinden schade van maar liefst veertien van de twintig duurste files op hoofdwegen. Tot 2020 wordt een verdere groei verwacht van 40 procent in personenvervoer en

meer dan 60 procent in goederenvervoer. Ook door andere oorzaken (frequenter leveren, verplichte leveringstijden, te lage beladingsgraad, het ontbreken van alternatieve modaliteiten en fytosanitaire belemmeringen) wordt de agrologistiek geconfronteerd met kostenstijgingen, vertragingen en inperking van de flexibiliteit. Dit vormt een regelrechte bedreiging voor de concurrentiepositie van de Nederlandse tuinbouwketen. De overheid onderkent dit en richt haar beleid op functiebehoud en –versterking van de Greenports. De wisselwerking tussen logistieke en ruimtelijke keuzes is daarbij een belangrijk aspect.

Greenports en hun ontwikkelingsvisies

De Greenports hebben zelf integrale ontwikkelingsvisies opgesteld of zijn hier nog mee bezig (Boskoop). Deze visies zijn opgesteld door het bedrijfsleven in samenwerking met lokale overheden en provincies en afgestemd op de Nota Ruimte en vorige ruimtelijke beleidsnota's. Zij geven richting aan de noodzakelijk geachte herstructurering en bevatten prioriteiten- of wensenlijsten die aangeven welke knelpunten met voorrang moeten worden opgelost.

Infrastructuur

- Wegaanleg
- Water/riolering; beheersing waterberging

Energie

- Nieuwe kassen
- Stimulering innovatie/energiebesparende maatregelen op gebieds-, cluster en bedrijfsniveau
- Energie-infrastructuur binnen clusters en gebieden

Ruimtelijke ontwikkeling

- Meervoudig ruimtegebruik
- Kwaliteit (bijv. inrichten nieuwe gebieden, landschappelijke inpassing)

Herstructurering

De Nota Ruimte definieert herstructurering als het ontwikkelen van duurzame concentratiegebieden die leiden tot:

- verbetering van de ruimtelijke en economische structuur van de regio;
- verduurzaming van de productiebedrijven in termen van energie en milieu, snellere implementatie van innovaties op (ver)nieuw(d)e bedrijven;
- verbetering van de bereikbaarheid en ontsluiting t.b.v. agrologistiek (bundelen en clusteren);
- verbetering van het waterbeheer (kwantitatief en kwalitatief);
- verbetering van de omgevingskwaliteit ten aanzien van o.a. lichtuittoot en ruimtelijke inpassing.

Het Ministerie van LNV onderbouwt zijn FES-claim met concrete projectvoorstellen, die zich toespitsen op infrastructuur, energie en ruimtelijke ontwikkeling. Deze voorstellen zijn voor een deel ontleend aan de breed gedragen ontwikkelingsvisies van de Greenports. Het geheel van voorgestelde maatregelen is samen te vatten in enkele thema's, waarvan de volgende relevant zijn voor het bepalen van de directe en indirecte maatschappelijke effecten:

De effecten van herstructurering

Herstructurering van de Greenports heeft gevolgen voor het ruimtegebruik, de werkgelegenheid, infrastructuur en agrologistiek, energie en milieu, bedrijfsontwikkeling en innovatie, de samenstelling van Greenports en de ruimtelijke kwaliteit. De impact hangt af van de Ausgangssituatie en de mate van herstructurering en is per tuinbouwsector in kaart gebracht.

Glastuinbouw

Ruimtegebruik:

Herstructurering van bestaande glastuinbouwgebieden leidt tot afname van het areaal glas en een iets grotere ruimtebehoefte per hectare glas na reconstructie wegens uitbreiding van de infrastructuur (wegen en waterberging), groenvoorziening en landschappelijke inpassing.

Werkgelegenheid:

Bij modernisering en schaalvergroting van de primaire productie daalt de laagwaardige werkgelegenheid door mechanisatie en automatisering en neemt de hoogwaardige arbeidsbehoefte toe. In de overige schakels daalt de werkgelegenheid, met uitzondering van handel en distributie.

Infrastructuur & agrologistiek:

Nieuwe infrastructuur verbetert de ontsluiting en bereikbaarheid en vermindert de congestie. In combinatie met nieuwe agrologistieke concepten, zoals agrologistieke knooppunten in binnen- en buitenland, zijn de steeds meer eisende afnemers efficiënter te bedienen.

Energie:

Het energieverbruik daalt door modernisering van kassen en energiebesparende maatregelen. Door de liberalisering van de energiemarkt gebruiken meer bedrijven wkk-installaties, deels om opgewekte elektriciteit zelf te verkopen, waardoor het gasverbruik toeneemt. De geproduceerde elektriciteit wordt geleverd aan het net, waardoor elektriciteitscentrales minder gas verbruiken. Bovendien wordt de warmte en CO₂ benut in tegenstelling tot de warmte en CO₂-productie van energiecentrales.

De liberalisering versnelt de vorming van energieclusters, gericht op optimalisatie van het gezamenlijke energiegebruik en/of lagere inkooprijzen.

De transitie naar gesloten en energieproducerende kassen kost tijd. Deze kassen staan hogere CO₂-niveaus toe, waardoor het verbruik hiervan stijgt en CO₂ die elders als restproduct geëmitteerd zou worden nuttig kan worden aangewend. In dergelijke kassen hoeft dit niet tot een grotere emissie te leiden. Het CO₂-verbruik stijgt ook als gevolg van belichten en verlenging van de teeltduur.

Milieu:

Nieuwe kassen maken het mogelijk om door verfijndere toedieningstechnieken en gesloten systemen minder gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen te gebruiken en uit te stoten. Ook zijn er betere en grootschaliger voorzieningen te treffen voor boven- en ondergrondse opslag van regenwater en collectieve zuivering op cluster of gebiedsniveau. Uitbreiding van het rioolstelsel zorgt voor verdere beperking van lozingen op het oppervlaktewater.

Bedrijfsontwikkeling & innovatie:

Herstructurering geeft een sterke impuls aan tal van innovaties op bedrijfs- en gebiedsniveau. Dit biedt economische en ruimtelijke voordelen.

Samenstelling Greenports:

Het aantal primaire productiebedrijven neemt versneld af. Bedrijven in de handel en distributie concentreren zich nog meer op en rond de veilingen en op (agro)bedrijventerreinen. Er vindt een verschuiving plaats in het areaal naar sierteelt/planten.

Ruimtelijke kwaliteit:

De landschappelijke inpassing van bedrijven krijgt aandacht en er worden maatregelen genomen tegen negatieve effecten op de omgeving, zoals licht- en geluidshinder.

Bloembollen

Ruimtegebruik:

Samenvoeging van kavels biedt enige ruimtewinst.

Werkgelegenheid:

De werkgelegenheid neemt in elke schakel keten toe, met uitzondering van de verwerking.

Infrastructuur & agrologistiek:

Minder maar grotere bedrijven leiden tot minder vervoersbewegingen. Bij gelijktijdige aanpak van het wegennet is het positieve effect nog groter.

Milieu:

Herstructurering biedt kansen voor hydrologische isolatie aan teeltgebieden op zandgrond, waardoor de waterhuishouding tussen het gebied en zijn omgeving wordt gescheiden. Bij lozing vanuit het gebied wordt het water eerst gezuiverd.

Bedrijfsontwikkeling & innovatie:

Herstructurering werkt in vrijwel alle gevallen positief, maar verkaveling kan tot hogere grondprijzen leiden.

Samenstelling Greenports:

De diversiteit vermindert.

Ruimtelijke kwaliteit:

Verbetering door het slopen van losstaande bebouwing, grotere kavels en langere zichtlijnen. Voor de toeristische Bollenstreek telt dit zwaarder mee.

Boomkwekerij

Ruimtegebruik:

Alleen verbetering bij schaalvergroting in combinatie met het dempen van watergangen.

Werkgelegenheid:

De werkgelegenheid neemt in elke schakel van de keten toe, met uitzondering van de verwerking.

Infrastructuur & agrologistiek:

Minder maar grotere bedrijven leiden tot minder vervoersbewegingen. Bij gelijktijdige aanpak van het wegennet is het positieve effect groter en verschuift het vervoer deels van pick-ups en bestelwagens naar (grotere) vrachtautos.

Milieu:

Nihil.

Bedrijfsontwikkeling & innovatie:

Bedrijfsontwikkeling en innovatie krijgen een sterke impuls.

Samenstelling Greenports:

Verschuiving naar containerteelt en ondersteunende glasopstanden.

Ruimtelijke kwaliteit:

Sterke verbetering door het clusteren van bebouwing en afbreken van ontsierende opstanden. Samenvoeging van kleine, geïsoleerde percelen vraagt om een ontwikkelingsgerichte aanpak met voldoende aandacht voor het waardevol cultuurhistorisch landschap.

Van effecten naar een kosten-batenanalyse

Bij de beoordeling van investeringsaanvragen door de overheid wordt vaak gebruik gemaakt van een kosten-batenanalyse (kba). Het CPB hanteert bij de beoordeling van investeringsaanvragen in het kader van de FES-gelden de volgende afwegingen:

Legitimiteit	Is overheidsingrijpen gerechtvaardigd of volstaat marktwerking?
Effectiviteit	Is het project probleemoplossend?
Efficiëntie	Zijn er betere alternatieven?
Risico's	Brengt het project maatschappelijke risico's met zich mee?
Urgentie	Hoe nijpend is het probleem of knelpunt?

Hierna wordt specifiek ingegaan op de effectiviteit van de beoogde investeringsprojecten.

Bij de beoordeling van investeringsaanvragen door de overheid wordt vaak gebruik gemaakt van een kosten-batenanalyse (kba). De maatschappelijke kosten omvatten bijvoorbeeld de investeringskosten en immateriële kosten, zoals geluidshinder, verstoring van het landschap, toenemende verkeersintensiteit c.q. congestie en negatieve milieueffecten. Zowel kosten als baten zijn uit te drukken in termen van producentenvoordelen/-nadelen, consumentenvoordelen/-nadelen, milieueffecten, werkgelegenheid en vervoer. Op producentenniveau wordt daarbij tevens onderscheid gemaakt tussen de agrarische sector en andersoortige bedrijvigheid.

Voor een overzichtelijke kosten-batenanalyse is de veelheid aan projecten geclusterd in vier thema's, die voor de doelstellingen inzake milieu, energie en water het meest relevant zijn: waterinfrastructuur, weginfrastructuur, energie & innovatie en (meervoudig) ruimtegebruik.

Ontwikkeling in het autonome scenario

De herstructurering van de (glas)tuinbouw verloopt met wisselend succes. Er blijft behoefte aan verdere vernieuwing en innovatie in de gebieden om te komen tot de gewenste ruimtelijke structuur. Vanwege de complexiteit, tegengestelde belangen en verdeling van taken en verantwoordelijkheden wil de rijksoverheid een facilitaire rol spelen, o.a. ten aanzien van de infrastructuur. Wanneer dit niet of onvoldoende tot uiting komt kan de herstructurering stagneren of vertraging ondervinden. Voor dit 'autonome' scenario is een beoordeling gemaakt van de effecten bij ongewijzigd beleid ten opzichte van de huidige situatie, waarbij voor de betreffende sectoren en Greenports de toekomstverwachting is gehanteerd zoals die in het onderzoek van het LEI in algemene zin is uitgewerkt als achtergrond voor de LNV-nota Kiezen voor Landbouw (het nul-scenario).

Effecten bij autonome scenario

	Water-infrastructuur	Weg-infrastructuur	Energie/innovatie	Ruimtegebruik (meervoudig)
Producentensurplus	0	-	-/0	0
• Winst agrarische sector	-	-	-/0	0
• Winst overige sectoren	0	-	-	0
Consumentensurplus	0	-/0	0	0
• Afnemers agrarische sector	0	-/0	0	0
• Afnemers overige sectoren	0	-/0	0	0
Milieu	-/0	-/0	-/0	-
• Emissies	0	-	-	0
• Waterkwaliteit	0	0	0	0
• Bodem	0	0	0	0
• Landschap	0	-/+	0	-
• Veiligheid	-	-	0	0
Werknemers	-	-	-	0
• Aantal banen agro-sector (regionaal, nationaal)	- en -	- en -	0 en -	0 en 0
• Aantal banen buiten agro-sector (regionaal, nationaal)	- en -	- en -	- en -	0 en 0
Vervoer	0	-	0	0
• Reistijdwinsten	0	-	0	0
• Betrouwbaarheid	0	-	0	0

Ontwikkeling bij planscenario

Op dezelfde wijze zijn de effecten beoordeeld van de voorgestelde herstructureringsprojecten voor de Greenports. De aspecten zijn beoordeeld vanuit een breed maatschappelijk perspectief (BV Nederland). Over het belang van de verschillende aspecten (is milieuwinst belangrijker dan economische winst?) worden geen uitspraken gedaan; dat is vooral een politieke afweging.

De ontwikkeling bij het scenario waarin geïnvesteerd wordt in herstructurering kan vervolgens worden afgezet tegen die van het autonome scenario en geeft aldus in kwalitatieve zin de effecten weer van de herstructureringsprojecten.

Effecten van herstructurering

	Water-infrastructuur	Weg-infrastructuur	Energie/innovatie	Ruimtegebruik (meervoudig)
Producentensurplus	0/+	+	0/+	+
• Winst agrarische sector	0/+	+	-/0	+
• Winst overige sectoren	0/+	+	0/+	+
Consumentensurplus	0	+	0	0
• Afnemers agrarische sector	0/+	+	0	0/+
• Afnemers overige sectoren	0	+	0	0
Milieu	0/+	0/+	0/+	+
• Emissies	+	-	+	+
• Waterkwaliteit	+	0	0	0
• Bodem	0	0	0	+
• Landschap	0	-/+	0	+
• Veiligheid	+	-/+	0	0
Werknemers	0/+	+	+	0/+
• Aantal banen agro-sector (regionaal, nationaal)	+ en 0	+ en +	+ en +	+ en 0
• Aantal banen buiten agro-sector (regionaal, nationaal)	+ en 0	+ en +	0 en +	+ en 0
Vervoer	0/+	+	0	+
• Reistijdwinsten	0	+	0	+
• Betrouwbaarheid	+	+	0	0

Evaluatie

Veel aspecten zijn dermate complex dat een eenduidige afweging moeilijk te maken is. Bovendien is vanwege de korte doorlooptijd van het onderzoek hier volstaan met een kwalitatieve beschouwing en zijn veel aspecten niet of nauwelijks te kwantificeren in de gegeven tijd voor het onderzoek. Desalniettemin geven de scores een indicatie van de omvang van de effecten in de verschillende scenario's. Verbetering van de waterinfrastructuur is alleen van groot belang voor de Greenports Westland/Oostland en Boskoop. Beperking van wateroverlast is hier het voornaamste doel. Een goede en adequate waterberging sluit tal van nadelige effecten en risico's uit.

Verbetering van de weginfrastructuur pakt gunstig uit voor de verkeersveiligheid en de reistijden van zakelijk en privé-vervoer,

maar kan nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid en daarmee extra verkeer aantrekken. Dat kan leiden tot hogere emissies. Beperking van het energieverbruik in de (glas)tuinbouw heeft hoge prioriteit, zowel voor de sector als voor de overheid. Veel mogelijkheden daartoe zijn rendabel en worden ook in het autonome scenario benut. Dat is (nog) niet het geval bij kostbare en complexe innovaties op gebiedsniveau waarmee grote besparingen zijn te realiseren. Stimulering van energie-innovaties kan de concurrentiekracht van glastuinbouwbedrijven behouden en daarmee waarborgen bieden voor de werkgelegenheid binnen (en buiten) de glastuinbouw. Ruimte is schaars en wordt voor diverse functies geclaimd. Meervoudig ruimtegebruik geeft verlichting en kan de stijging van grondprijzen beperken. Het is economisch gunstig (splitsing van eigendom), faciliteert verdere concentratie van bedrijvigheid, kan logistieke voordelen opleveren en levert energie- en milieuvordelen op.